

**TÜRKİYE'DEKİ DOĞA KORUMA VE ORMANCILIK YÖNETİMİNDE KARAR
VERİCİLERİN ÇEVRE ETİĞİ ALGISININ UYGULAMALI ETİK
DEĞERLENDİRMESİ**

Murat Yıldız¹

Prof. Dr. Nesrin ÇOBANOĞLU²

Öz

Günümüzde doğayı koruma ve kullanmanın birey, toplum ve yönetim katmanlarını yatay ve dikey düzlemde karşı karşıya getirdiği bir gerçektir. Algının şekli, karşı söylemin hareket yönünü, bireyin kendi iç dünyasını, politikayı ve küresel hareketleri daha da karmaşık hale getirdi. Temelinde iyi niyet de olsa çözümün aslında yeni bir çelişkinin başlangıç noktası olduğu da bir gerçektir. Bu çalışmada Türkiye'de toplum ve kurumlar arasındaki çevresel etik algı üzerinde var olan ikilemlerden karar vericilerin çevresel etik algısının varlığı veya yokluğu öncelikle araştırıldı.

Anahtar Kelimeler: Etik, Çevre Etiği, Doğa Koruma Politikası, Ormancilık Politikası

**AN APPLIED ETHICS EVALUATION FOR ENVIRONMENTAL ETHICS
PERCEPTION OF DECISION MAKERS AT NATURE CONSERVATION AND
FORESTRY IN TURKEY**

Abstract

Recently, it is a reality that protecting and using nature has been met the individuals and the society. The form of perception has been put the form of opposite expressions, ideas of individuals, politics and the global movements to a more complex situation. Even though it's been based on a good will it was clear the solution was the starting point of a new problem. In this study, the environmental ethical perception of decision makers in Turkey has been

¹ muratyildizanturia@gmail.com

² Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, nesrinc@gazi.edu.tr

evaluated as one of the environmental ethics dilemmas between decision makers and the society.

Keywords: Ethics, Environmental Ethics, The Policy of Nature Conservation, The Policy of Forestry

Giriş

Pythocles'e yazdığı bir mektupta Epikuros, bir fenomeni açıklayabilme yeteneğinin bu fenomenin ortaya çıkışından daha önemli olduğunu söyler (Forti, 2008). Kavramların kimi zaman toplumun zihnini karıştırabilecek düzeyde çeşitliliğe erişmesi ve her kavramın sahada uygulanabilir sonuçlar ortaya koyabilme açlığı, epistemolojik bir paradoks yaratmaktadır.

Eski Yunan'dan bu yana "her şeyin ölçüsü insandır" tümcesiyle özetlenebilecek bir görüş, toplumsal yaşamda olduğu kadar, bilimsel etkinliklerde de yol gösterici olmuştur. Bu görüş, insanın çevreyle olan etkileşimini kavrayamadığı gibi, insan ve ötekiler biçiminde bir ayrılmaya, ikiliğe (dualism) dayanmaktadır (Keleş, Hamamcı, & Çoban, 2009). Burada tanımlanan ikilik, karşıtlıkları beraberinde getirirken, bunun eleştirisinin kaynağı da özellikle insan ve doğayı birlikte değil karşıt olarak tanımlayıştıdır.

Sonuçları zamanın gerçeklerine göre göreceli olsa da olumlu olan bazı uygulamaların insan merkezli olması çelişki yaratmamalıdır. Ancak unutulmamalıdır ki, gerekçelerin fazlaca insan merkezli hale dönüşmesi ve doğal hayattaki varlıklar üzerinde değer tahminleri ve tespitleri yapılması, zaman içerisinde bu varlıkların birer metaya dönüşmesi sürecinin de başlangıcı olacaktır. Marks'ın meta tanımı bize bu dönüşümün tanımlanmasında açıklayıcı olabilir:

Meta, her şeyden önce, bizim dışımızda bir nesnedir ve taşıdığı özellikleriyle şu ya da bu türden insan gereksinmelerini gideren bir şeydir. Bu gereksinmelerin niteliği, örneğin ister mideden, ister hayalden çıkmış olsun, bir şey değiştirmez. Burada nesnenin, bu gereksinmeleri, geçim aracı olarak doğrudan doğruya mı, yoksa üretim aracı olarak dolaylı yoldan mı, nasıl giderdiği de bizi ilgilendirmemektedir (Marx, 2011).

Eğitim ve bilinçlendirme çabalarının temelindeki kavramlar ve vurgulanan noktalar bir süreci veya ilişkiyi benimsetmiyorsa yukarıdaki tanımdaki ilgi yoksunluğunun varlığı yadsınmaz. Elektriğin tasarruflu kullanılması, bireylerin elektrik ihtiyacının

karşılanamaması ve yaşamın modern bileşenlerinin ve sistematığının sekteye uğraması ile ilişkilendirilir. Ya da doğayı korumanın sadece ne kadar hayati ve gelecek kuşakların ihtiyacıyla alakalı olduğu vurgusu, ihtiyacımız olan elektriğin hangi süreçlerle üretildiğinin ve ulaştırıldığına kıtlıkla ve sorumlulukla olan ilişki bütünlüğü de önem kazanmaktadır.

Günümüzde, orman planlama ve yönetim anlayışı, insan merkezli olan kullanmanın, çevre merkezli olan koruma beklentisini olabildiğince karşılamaya çalıştığı bir çabayı içermektedir. Kendi içerisinde bir anlamda “çelişkilerin yönetimi” sayılabilecek bu yaklaşımda doğa, ister insanın gelecek kuşaklarının ve isterse doğada yaşayan insan dışındaki tüm canlıların gönenci için mümkün olan en üst seviyede korunacaktır.

Geniş bir çeşitlilik gösteren Anadolu coğrafyası, doğal yaşlı ormanlardan steplere ve hatta çöl ekosistemine ev sahipliği etmektedir. Türkiye’de bu doğal alanların korunması ve yönetimi için çoğu zaman bir alanda aynı anda birden fazla kurum yetki ve etkiye sahiptir. Bu nedenle sorunların toplum ve doğa karşısında ilk muhatabı bu kurumlardaki karar vericiler olarak görülmektedir. Bu muhatap oluş, doğru çıkış noktalarına sahip savlara yürütülmediği takdirde, çözümsüzlüklerin ve ihtilafların sürekliliği kaçınılmaz olacaktır. Dolayısıyla, vakalar üzerinden yetki kademelerinin algı değerlendirilmesini ilk aşamada bir ölçek yardımı ile yapmak, ardından bu sonuca göre algı düzeyinin mevcut sorunsallar üzerinde hangi ağırlıkta rol oynadığını ifade etmek önemlidir.

Algı düzeyinin yüksek oluşunun tek başına bir çözüm aracı olup olamayacağı da irdelenmelidir. Konuyla ilgili ilk akla gelen kurumların dışında, başka kurum etkinliklerinin var olup olmadığı, sorunun gerçekçi ve çözüme götüren şekilde ifadesine yardımcı olacaktır.

Bu çalışma bu nedenle öncelikle Türkiye’de doğa koruma ve ormancılıkta kamudaki karar vericilerin çevresel etik algı düzeyini, ardından da bu algı düzeyinin yanında uygulamada oluşan farklılıkları analiz edecektir.

Kavramsal Tartışma

Etik

Yunancada ta ve éthé sözcükleri örf anlamına gelmektedir. Latince de, mores, yine aynı kavramı, örfü anlatmak üzere kullanılır. Günümüzde konuşma dilinde ahlak ve etik sözcüklerinin çoğu kez birbirinin yerine kullanıldıklarını görüyoruz. Türkçe’de etik hem sıfat

hem de isim olarak kullanılmaktadır. Sıfat olarak kullanıldığında bir tavrın, bir davranışın kurallara uygunluk derecesini göstermekte; isim olarak ise daha çok bir bilim dalını, bir disiplini anlatmaktadır. Etik, genel olarak, ahlaki anlamına gelen moral sözcüğünden daha kuramsaldır (Keleş, Hamamcı, & Çoban, 2009).

Çobanoğlu (Çobanoğlu, 2009) ise, “dar anlamda ve asıl anlamına göre, etiğe göre eylemde bulunan ve davranan kişi, aktarılan eylem kurallarını ve değer ölçütlerini sorgulamadan uygulamayıp; aksine, kavrayarak ve üzerinde düşünerek talep edilen iyiyi gerçekleştirmek için onları alışkanlığa dönüştüren kişidir” diyerek, etik kuralların dogmatik ve sorgulanmayan varlıklar olmadan, üzerinde düşünülerek ve özümsemekle uygulanan yaşam biçimi olduğu vurgusunu yapar. Bu vurgu, Gökalp'in (2010) insanların hayatını nasıl sürdürmeleri gerektiği, neyin iyi neyin kötü olduğu, neyin doğru ya da yanlış olduğu, neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiği, eylemlerinin nihai amacının ne olması gerektiği ile ilgili bilgi veren, ahlâki yaşayış için normlar ve ilkeler koyan etik türü olarak da ifade ettiği normatif etik kavramının ötesinde, bir refleks davranış biçiminin temelinde yer alacak içsel bir değerlendirme mekanizmasını tanımladığı düşünülebilir.

Aristoteles (Aristoteles, Nikomakhos'a Etik, 2009) erdemi açıklarken, erdemler ne doğal olarak ne de doğaya aykırı olarak edinilir; onları edinebilecek bir doğal yapımız vardır, alışkanlıkla da onları tam olarak geliştiririz demiştir. Sokrates'in öğrencisi ve onun temel görüşlerini benimseyip devam ettiren filozof Platon evrensel etik ilkeleri üretebileceği bir metafizik geliştirir.

İdealar öğretisi olarak anılan ve bilginin Ahlâk ise bilgi ile ilişkilendirilerek, ancak ideaların bilgisini elde etmek yoluyla erdemli olunabileceği bir biçim alır (Gökalp 2010). Bir anlamda Platon'un bilgiye verdiği değerle ve önemle ulaşılabileceğini önceliğe oturttuğu erdem için Aristoteles, bilginin üzerine alışkanlıkları koyarak bir anlamda iyi üzerindeki olgunlaşmanın aracı olan alışkanlıkların erdemi beraberinde getireceğine işaret etmektedir denilebilir. Burada Aristo ayrıca erdemin iki türünün olduğundan bahseder. Biri düşünce erdemi, diğeri ise karakter erdemi olmak üzere iki tür erdem vardır. Bunlardan, düşünce erdemi daha çok eğitimle oluşur ve gelişir, bu nedenle de deneyim ve zaman gerektirir; karakter erdemi ise alışkanlıkla edinilir, adı da bu nedenle küçük bir değişiklikle alışkanlıktan ['ethos'tan] gelir. Bundan apaçıktır ki karakter erdemlerinden hiçbiri bizde doğa vergisi olarak bulunmaz.(Aristoteles, Nikomakhos'a Etik, 2009)

Etik ilişkilerde bir eylemin değeri, o eylemin yapıldığı belirli koşullarda başka eylem olanakları bakımından değerlendirilmesi özelliğini anlatmaktadır. Bir eylemin onunla aynı

türden eylemler arasında tuttuğu özel yer o eylemin değerini ifade etmektedir (Kuçuradi, 2011). Bir anlamda kararların verilmesinde ve sonrasında sorgulanmasında üzerinde düşünülecek olan, bir eylemin kendi içerisinde oluşturacağı ölçütsüz iyi-kötü, faydalı-faydasız, zararlı-zararsız karşılaştırmalarının tek başına değil, etik anlamda daha değerli bir eylem sayılmasına neden olabilecek hallerin olasılıkları ile birlikte çözümlenmesidir denilebilir. Bunun yanında, Platon ve Sokrates'in erdem anlayışında bu eylem değerinin izleri göze çarpmaktadır.

Kültürel, demografik ve coğrafik farklılıklar olmakla birlikte, biyoetiğin temel amacı evrensel etiğin yansıması olarak insan haklarının, yaşam hakkının tüm canlılar için dünyanın her yerinde geçerli olmasıdır. Bunu sağlayabilmek için kültürel algılama farklarının farkında olmak önemlidir (Çobanoğlu, 2009). Çobanoğlu'nun bu söyleminden hareketle, etiğin temel omurgayı oluşturduğu evrensel bir davranış temelini zemininde bulunduğu yöresel değişiklikler içeren yaşam tarzlarının ve ahlak kurallarının her koşulda evrensel etiğe ulaşmada birer adım oluşturabileceği düşüncesi, farklı ortamlarda gerçekleştirilecek çalışmalar için başlangıç noktası seçiminde ileri düzeyde faydalar sağlayabilir.

Bentham'ın faydacı felsefesinin temeli insandaki evrensel "haz" ve "elem" kavramlarına dayanmaktadır. Bu iki kavram sadece insan davranışlarına yön veren iki temel unsur olmakla sınırlı değildir, bu kavramlar aynı zamanda ahlaki değerlerin de ölçüsünü oluştururlar. Daha da önemlisi, bu iki değer aynı zamanda siyasi meşruiyetin de temel dayanağını oluşturmaktadırlar. Bentham'ın insan davranışının temelini yerleştirdiği bu iki evrensel psikolojik dürtü ilgili söylediği şey gayet basittir: İnsana haz veren şey ahlaki olarak "iyi"dir, haz vermeyen şeylerse iyi değildir. Başka bir deyişle, insana acı ya da üzüntü veren ya da hazdan mahrum bırakan değerler ahlaken kötü değerlerdir (Mill, 2012).

Çevre etiği, ahlak kurallarının insanların doğal dünya karşısındaki davranışlarını yönettiğini ve yönetmesi gerektiğini varsayar. O halde bir çevre etiği kuramı bu kuralların neler olduğunu, insanların kimlere ve nelere karşı sorumlulukları bulunduğunu açıklamak ve bu sorumlulukların neden haklı olduğunu göstermek zorundadır (Des Jardins, 2006, 46). Doğaya karşı sorumlu olmak, yalnızca doğadaki insan dışındaki varlıklarla olan ilişkiyi ifade eder gibi görünse de sosyal, sağlık ve felsefi açılardan bu konularda hassasiyetleri olan, sonuçlarından doğrudan veya dolaylı etkilenen diğer insanlara karşı bir sorumluluğu da içerir.

Çobanoğlu (2009), biyoetiğin konusunun hayat olduğunu ve bu hayatın, yalnızca insan hayatı değil, doğada var olan tüm organizmaların hayatı olduğunu vurgulayarak, bu

kavrama genel ve geniş bir çerçeve çizer. Toplumun geneli ve dünya için fayda içeren çalışmalar kitlesel katılımı gerektirir. Daha önce de değinildiği gibi, sorunlar bütününe oluşturduğu kartopunun hızını kesecek ve büyümesine olanak vermeyecek sosyal varlık “etik”tir. Etiğin doğal yaşamın ve içerdiği tüm olguların sürdürülebilirliğini sağlayıcı bir sigorta olması giderek kaçınılmazdır. Bu da daha özellikli bir tanımla, “biyoetik”tir.

Jardins (2006), Schweitzer'in yaşama saygı anlayışını değişik yönleriyle irdeler. Onun yaşama saygıyı salt özel durumlarda uygulanabilecek bir kural olarak görmediğini belirtir. Yaşama saygı ne yapmamamız gerektiğini gösteren bir kural olmaktan çok, kim olduğumuzu belirleyen bir tavidir. Bir eylem kuralı olmaktan çok bir karakter çizgisi ya da ahlaki erdemdir. Ahlaki yönden iyi bir insan her canlının içsel değerine saygılı kişidir (Des Jardins, 2006).

Bir zaman çizgisi üzerinde karşılaştığımız tikel eylemler, "olay"ı bu tikel eylemlerin zaman çizgisi üzerinde süregelmesi de "olgu" kavramını ortaya çıkarmaktadır. Uygulamalı etik alanında, tıp etiği, çevre etiği, yönetim etiği, bilim ve araştırma etiği, hukukta etik, medya etiği, mühendislik etiği vb. çok sayıda etikten, hatta ne kadar "uzmanlık gerektiren meslek" varsa o kadar da "mesleki etik"ten söz edilmesi mümkündür (Çobanoğlu, 2009). Bir diğer açıdan bakınca etik, tüm mesleki alanlarda izlerini bulmayı arzu ettiğimiz felsefi ifadesiyle bir eudomania aracıdır.

Cevizci'nin Felsefe Erimleri Sözlüğü'nde (1999), "uygulamalı" sözcüğünün karşılığında bu konuya açık bir tanım yapılmıştır:

uygulamalı [Os. tatbiki; ing.applied; Frapplique; Al. angewandte]. Bir disiplinin, salt düşünce ya da teoriyle ilgili almayıp, pratikle de ilgilenmesi, hayatın somut problemlerine yönelmesi, somut deneyimin çeşitli veçheleri için çözüm üretmeye kalkışması durumu. Teorik bir disiplinin çözümleyici ve niceleyici tekniklerinin başka bir disiplin içinde kullanılması hali (Cevizci, Felsefe Sözlüğü, 1999).

Schopenhauer'e göre, normatif bir disiplin olarak etik, geçmişte, ampirik olmayan ve bundan dolayı da olguları değil, fakat olması gerekenleri veya idealleri konu alan bir bilim olarak anlaşılmıştır. Bu bağlamda deneyimin insanlara, olması gerekeni değil, fakat sadece olanı öğrettiği, insanların ne yapmaları gerektiği konusunda değil, ama yalnızca nasıl davrandıkları konusunda bilgilendirdiği kabul edilmiştir (Cevizci, 2011).

Burada kavram ve uygulamaların kökeni bakımından bir retorik farklılıktan da söz edilebilir.

Uygulamalı etik alanında çevre etiğine ilişkin kodlar oluşturma fikri içerisinde somut uygulamalara bir adım daha yaklaşmak üzere Naess'in Derin Ekoloji ve Sığ Ekoloji karşılaştırmasına değinmek, kavrama biraz daha zenginlik katacaktır.

Naess, Derin Ekoloji'yi Sığ Ekoloji'den (Shallow Ecology) ayırmaktadır. Sığ Ekoloji, başlıca işlevi, hava kirlenmesinin ve kaynakların tükenmesinin önlenmesi olan bir yaklaşımı anlatır. Sığ Ekoloji'de asıl amaç, gelişmiş ülkelerdeki halkın sağlığının ve gönencinin sağlanmasıdır. Oysa önerdiği Derin Ekoloji, çevre içinde insanı bir öge olarak almakla yetinmemekte, her canlı varlığın eşit olduğu anlayışını esas alan bir bütünsellik önermektedir (Keleş, Hamamcı, & Çoban, 2009).

Naess'in Derin Ekoloji'ye yukarıda getirdiği ilkesel etik tanımlamalar, bir anlamda Sığ Ekolojiye de getirdiği eleştirilerin karşılığı şeklindedir. Porritt, "Yeşil Politika" adlı kitabında (Porritt, 1989), radikal ekolojinin insan deneyiminin bütün boyutlarına ve dünyadaki tüm hayata önem verdiğini göstermeye çalışmış, bunun politik bütünlük anlamında daha önceki her türlü politik inanç ve ideolojiden daha büyük bir alan olduğunu vurgulamıştır.

Yönetimin etik ve felsefi boyutta şekillendirilmesi, yalnızca yöneticilerin nitelik kazanımları üzerinden değil, bu yöneticilerin toplumsal davranış şekillerine aynı boyutta yapacağı katkı ve gelişimin katılımıyla mümkün ve sağlıklı olabilecektir.

Bu aşamada Lemke'nin biyopolitika yorumları arasındaki karşılaştırmasından da bahsetmek, bu çalışmadaki politika ve davranışı oluşturan algının biçimsel kaynağı ve sonuçları üzerinde bir diğer çözümlenmeye ışık tutacaktır. Ancak bu da ayrı bir ikilemi beraberinde getirecektir. Lemke (2013, 47)'nin Walter Truett Anderson'un (1987, 94) "çevrecilikten biyopolitkaya" doğru bir kaymayı işaret etmesini ve çevrenin korunmasının geleneksel biçimlerinin ötesine geçen ve şimdiye değin öngörülemeyen sorunlara ve sorulara yol açan yeni bir politik alanı temsil ettiği şeklindeki tespitini Biyopolitika adlı eserinde irdlemiştir. Lemke'ye göre biyopolitikanın ekolojik yorumu, doğalcı bir mantığa saplanıp kalmıştı; doğal ile toplumsal süreçler arasındaki karşılıklı etkileşimi sözünün malzemesi yapmakla ve böylece çevre sorunlarına doğru politik yanıtları vermekle uğraşmıştı. Buna karşın biyopolitikanın teknik merkezli versiyonunun merkezini işgal eden, "toplum"un ayrık

bir "doğal çevre"ye uydurulması değil, daha ziyade çevrenin düzenlenmesi ve bilimsel ile teknolojik araçlar vasıtasıyla dönüştürülmesidir (Lemke, 2013).

Bu ayrım aslında biyopolitika kelimesinin olumlu ve olumsuz eylemlerin her ikisini de ifade edebildiği genel bir düzlem olduğu söylenebilir. Bu durumun karakteristiğini Platon'un da dayandırdığı toplum yapısı oluşturacaktır. Yani buradan çıkarımla kısaca toplumun değerler sisteminin durumu, biyopolitikanın toplum ve doğa mı yoksa iktidar lehine mi işlediğinin belileycisidir denilebilir.

Durkheim (2011), öncelikle "kümelerin zihniyeti, bireylerin zihniyeti değildir; onun kendine özgü yasaları vardır" der ve devam eder: Bize gerçeğin ta kendisi gibi görünen şey, toplumsal hayatın malzemesinin salt psikolojik etkenlerle, yani bireysel bilinç halleriyle açıklanamayacağıdır. Gerçekten de, toplu tasarımların dile getirdiği şey, kümenin, kendisini etkileyen nesnelere ilişkilerinde, kendini düşünme biçimidir (Durkheim, 2010).

Toplumsal onayın bir mekanizma olarak karar vericiler üzerindeki etkisiyle retoriğin bağlantısını Aristoteles (2012), Retorik adlı kitabında şöyle ifade etmiştir: "retorik, kararlar vermeyi etkilemek için var olduğuna göre bir politik konuşmacı ile bir diğeri arasındaki kararı dinleyiciler verir; adli hüküm de bir *karardır*- hatip, konuşmasındaki kanıtı apaçık ortaya koymaya ve inanılır kılmaya çalışmakla kalmayıp, kendi karakterinin de doğru olarak görünmesini sağlamalı ve karar verecek kişiler olan dinleyicilerini doğru bir düşünüş tarzına sokmalıdır". Bu ifadeden aslında başka bir çıkarım yapabilme imkânı da doğmaktadır. Bir değerler sistemi olan etiğin algılanmasında ve içselleştirilmesinde söylem sahibinin kendini ve davranış yapısını ortaya koymasının aynı zamanda bu kabulün eğitici ve fikirleri içselleştirici işlevi de ortaya çıkmaktadır. Bireyin kendince uygun gördüğü ve gerekçelerini kabul ettiği birçok davranışın hayata geçirilmesi ve sürdürülmesi aşamalarında sekteye uğradığı düşünülürse, bazı yaklaşımların içselleştirilmesinin bu anlamda bir ihtiyaç olduğu açıktır.

Leopold (Leopold, 2000; 6), A Sand County Almanac'da tarlası olmayan bir kişinin sahip olacağı iki manevi tehlikeden bahseder. Bunlardan birincisi kahvaltının bakkaldan geldiğinin sanılması tehlikesi, diğeri ise sıcaklığın sobadan geldiğidir. Doğayla ilgili bilgi ve bilincin gelişiminde en önemli tespitlerinden birini, topluca çıktıkları bir av sırasında yaralı ve yaşlı bir kurt ile göz göze gelişinde yapmıştır. Bunu ise, Dağ Gibi Düşünmek şeklinde ifade etmiştir.

Umberto Eco (2009), Avrupa Birliği'ni değerlendirirken, bu oluşumun yeniçağın uzlaşması ve ortak yaşam anlayışı içerisinde simgesel bir yeri olduğunu betimler. Babil efsanesine vurgu yapan Eco, tanrının insanlara verdiği en büyük ceza olarak kavimlerin her birini ayrı bir dil konuşur hale getirmesi olduğunu ve bunun da çatışmaların başlangıcı anlamına geldiğini hatırlatır. Birçok eski yazıtta ve dini kitapta yer alan bu efsane yeryüzünde belki de en çok bilinen iletişim öğretisi olarak öne çıkmaktadır (Eco, 2009).

Bireyden kurumsala uzanan iletişim içerisinde doğa ile insan arasındaki etik temelli bir iletişimin varlığı, bu tezin ana sorgularından da biridir. Bu temelli bir dil olarak işlevselleştirmek bir anlamda doğa korumacıların aradığı dilin, yaşayan bir dil haline gelmesine de fırsat oluşturacaktır.

Moles (2012), Belirsizden bilgi olarak bahseder. Birtakım muğlak olguların, belirsiz şeylerin ve içinde karar almamız, davranmamız veya tepki göstermemiz, pozisyon almamız gereken durumların ortasında yaşıyoruz. Tüm bu şeyler ne kadar belirsiz olurlarsa olsunlar, bilincimize kavramsal bir nitelikte görünürler; onları adlandırırız; onların üstünde önce zihinsel, sonra da tüm riziko ve tehlikesine rağmen pratik işlemler yaparız. Yaşamak, belirsiz şeylerle yüz yüze gelmektir. Dünya, tanımlanmış değişkenler arasında güçlü bir korelasyon biçiminde ifade edilen kesin, aşkın ve karşı çıkılmaz bir hakikati keşfetmek üzere, deneyicinin çeşitli olguları keyfine göre soyutladığı, arıttığı ve denetlediği bir laboratuvar değildir (Moles, 2012).

Cevizci (2011) de şöyle bir karşılaştırma yapar: “Hakiki yöneticinin bir filozof olması gerektiğini, dolayısıyla gerçek yöneticiye uygulanacak nihai testin kaçınılmaz olarak onun felsefi gücüyle ilgili entelektüel bir sınav olacağını öne süren Platona göre, bunun nedeni onun yöneteceği insanların karakterlerinde cisimleşmeleri için çalışacağı Adalet, Ölçülülük, Güzellik İdea ya da özlerini bilmek zorunda olmasıdır. Dahası ve en önemlisi, onun bütün düzenin, erekselliğin ve anlamın kendisinden çıktığı İyi İdeasını bilmek zorunda olmasıdır”.

Metodoloji

Çevre etiğinin yönetim hafızasında varlığı, araştırılması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkarken, devamında bu varlığın, doğa ve insana ait doğal ve sosyal bileşenlerin en üst düzeyde ve kalıcı yönetimi için doğru karar mekanizmalarının şekillenmesinde ve iyileştirilmesinde nasıl bir katkı sağlayacağı da önemlidir.

Ana sorun noktasının çevre etiği algısının varlığı veya yokluğu olup olamayacağı tartışılmıştır.

Bu araştırma için birtakım sorular sorulmuştur.

Soru 1. Doğal alanların yönetiminde kamuda çalışan yöneticilerin çevresel etik algıları var mıdır?

Soru 2. Yöneticiler çevre etiğini kurumsal kimliğin bir parçası olarak görmekte midir?

Soru 3. Çevre etiği bilincinin yönetime katkı sağlayıcı rolü var mıdır?

Varsayılan iki temel durum ise şöyledir:

Hipotez 1: Doğal alanların yönetiminde Türkiye'deki kamu kurumu yöneticilerinin çevresel etik algıları vardır.

Hipotez 2: Doğal alanların yönetiminde Türkiye'deki kamu kurumu yöneticilerinin çevre etiği algıları uygulamaya aynı derecede geçmemektedir.

Anket çalışmasına ilişkin tanım ve açıklamalar şöyledir:

Anketin Amacı: Yöneticilerin çevre etiği konularındaki düşüncelerine ve değerler sistemine ilişkin fikir edinmek. Araştırma evreni, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda görev yapan üst kademe yöneticiler.

Örneklem: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda görev yapan Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Bölge Müdürleri ve yardımcıları, Şube Müdürleri ve İşletme Müdürleri'nden ankete katılmayı kabul edenlerden oluşmuştur.

Anketin Uygulanma Şekli: Anket, Türkiye genelinde çalışan yöneticilere uygulanmıştır. Anketler eldeki veri tabanları yoluyla, internet ortamında veya yüz yüze uygulanacaktır.

Alan Taraması ve Değerlendirme: Yüz yüze yapılan anketler ve örneklem grubu ile gerçekleştirilen görüşme izlenimlerinin kayıt alınması bu kapsamda gerçekleştirilmiştir.

Anket Uygulanması ve Faktör Analizi

Araştırmaya temel olan hipotezlerden ilkinin, bu yönetim kademelerinde bulunan kişilerin çevre etiği algısının yüksek olduğu savına dayanması ve ikinci hipotezde ise uygulamaya geçişin aynı düzeyde olması tartışmaya açılmıştır.

Eğitim ve mesleki yaşam sürecinde gelinen bilgi ve bilinç düzeyi nedeniyle anket sorularının ilkinden itibaren, mevcut bilinçaltının bu soruların ardındaki cevaplar yönünde kodlanarak çevre etiği kuramının insandan beklentisini yansıtan düşüncelere doğru kayması olasılığı değerlendirmelerde dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki anket soruları 65 kişiye, "Ölçeğin Yapı Geçerliliği"ni görmek üzere uygulandı. Ortalamalara göre normal dağılım dışındaki 2 grupta (%27'ye göre) iki grup ortalamaları karşılaştırıldı.

İki grup için "Bağımsız T Testi" yapılmıştır.

Test sonucunda önem düzeyine göre ve daha önce çevre etiği eğitimlerine katılmış olan ve olmayan iki grubun arasındaki karşılaştırmada anlamlılık göstermeyen 9 adet soru çıkarılmıştır.

Elenen 9 adet soruda daha önce verilen 63 adet cevabın sayı-yüzde karşılaştırmaları yapıldı.

Örneklem alanını temsil edecek coğrafi, birimsel ve yönetim kademelerine dağılımda genişliğe dikkat edilmiştir.

Doğa Koruma ve Ormancılık Uygulamalarının İrdelenmesi

Karar vericilere uygulanan anketlerin sonuçları ile uygulamada ortaya çıkan çelişkiler ve uyumlar değerlendirilmiştir. Ankete dayalı sayısal sonuçların yanında yazılı olarak eklenen görüşler ile alandaki uygulamalarla olan yaklaşımsal farklılıkları değerlendirilmiştir. Bu farklılıklara neden olabilecek dış etmenlerin neler olabileceği uygulamalardan yola çıkılarak irdelenmiştir.

Bulgular

Anket sonuçlarının demografik değerlere göre frekans dağılımları ve sorulara verilen cevapların sayı/yüzde oranları değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Daha Önce Çevre Etiği Çalışmalarından (eğitim, seminer, çalıştay vb.) En Az Birine Katılım Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katıldım	39	37,5	37,5	37,5
Katılmadım	65	62,5	62,5	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Tablo2. Ankete katılanların cinsiyet dağılımları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kadın	8	7,7	7,7	7,7
Erkek	96	92,3	92,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Tablo 3. Ankete Katılanların Yaş Aralıklarına Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
22-30	2	1,9	1,9	1,9
31-40	32	30,8	30,8	32,7
Geçerli 41-50	57	54,8	54,8	87,5
51-60	13	12,5	12,5	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Tablo 4. Ankete Katılanların Eğitim Düzeylerine Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Lisans	77	74,0	74,0	74,0
Geçerli Yüksek Lisans	23	22,1	22,1	96,2
Doktora	4	3,8	3,8	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Tablo5. Ankete Katılanların Mesleklere Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Orman Mühendisi	80	76,9	76,9	76,9
Orman Endüstri Mühendisi	3	2,9	2,9	79,8
Ziraat Mühendisi	6	5,8	5,8	85,6
Biyolog	2	1,9	1,9	87,5
Peyzaj Mimarı	1	1,0	1,0	88,5
Diğer	12	11,5	11,5	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Tablo6. Ankete Katılanların Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
5 yıldan az	1	1,0	1,0	1,0
5-10 yıl	4	3,8	3,8	4,8
11-20 yıl	49	47,1	47,1	51,9
21-30 yıl	31	29,8	29,8	81,7
31-40 yıl	19	18,3	18,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Yorum Sorusuna Verilen Cevaplar

Anket sonunda bulunan "**Doğa ve insan arasındaki etik ilişkiye getireceğiniz yorumlarınız varsa lütfen yazınız**" kısmına eklenen görüşler şöyledir:

- Her canlının yaşam, ihtiyaçlarını giderme, kendi popülasyonları ile ortak bir alanda veya doğal habitatında özgürce yaşama hakkı mutlak surette vardır ve bu dünyayı yöneten ve ele geçiren insanlar tarafından evrensel çevre etiği doğrultusunda sağlanmalıdır (n:1).

- Anayasa'daki "her yurttaş sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahiptir" ifadesi, çevre etiği dikkate alınarak tüm canlılar için yeniden düzenlenmelidir (n:2).

- İnsan sağlıklı bir çevrede yaşayabilmek için artık bir şeyler yapmalı (n:3).
- İnsan çevreye etik davranma isteğini hissetse bile etik ilkeleri bulabilecek, kavrayabilecek veya uygulayabilecek kadar zeki olmayabilir (n:3).
- Çevre etiği fayda üzerine kurulmuş ekonomik sistemle çelişki içindedir. Bu nedenle kısa, orta ve hatta uzun vadede hâkim olmayabilir. Yani Dünyayı yok edebilme ihtimalimiz çok fazladır (n:4).
- Çevre Etiğinin genel geçer -kanun- kurallar haline gelmesi için büyük zorluklar aşılacaktır (n:5).
- Çevre etiği kuralları hukuksal altyapı için iyi bir sosyal veri olabilir (n:6).
- Çevre ile ilgili çalışan Kurumların personellerinin (en alttan en üst makama kadar) belli düzeyde etik bilinci oluşana kadar eğitimleri şart (n:7).
- Çevre, insanlığın var olması için korunması gereken mekanizmaları içeren yapının adıdır (n:8).
- Çevre bilinci ve Çevrenin korunması, İnsanların Çevre Etiğine karşı oluşturdukları pozitif ilgi ile sağlanır (n:9).
- İnsan merkezli etik anlayış yerine çevre merkezli anlayış orman planlama ve yönetiminde egemen olmalıdır (n:10).
- İnsanın doğanın sahibi değil de onun bir parçası olduğunu anlamaya dönük etik değerler geliştirilerek topluma kazandırılmalıdır. Ekosistemleri insanın çıkarları doğrultusunda değiştirmek belki bir süre kazanım sağlasa da hassas denge bozulacağı için kaybeden yine insanoğlu olacaktır. Yerküredeki istilacı tür olan 'insanoğlu' şuna kadar tahrip ettiği alanlarda kalmalı, doğal yaşam alanlarına ulaşmamalıdır. Tahrip edilen alanlarda doğaya uyumlu endüstri,turizm,tarım,hayvancılık, yapmalı bu alanlarda maksimum faydalanmayı gerçekleştirmelidir.Gelecek nesillerin teminatı kabul edilen yerlere fayda gözü ile bakmamalıdır.Bu yönde etiğe sahip çevre politikaları desteklenmelidir şeklinde düşünmekteyim (n:11).
- Yukarıda hepsi var (n:12).

- Stratejik Çevresel Etki değerlendirmesi ekosistem esaslı standartları barındırırsa çoğu etik sorun ortadan kalkar, evrensel değerler geliştirilir, insanın hayat hakkı çevresel değerlerle bütünleştirilebilir (n:13).

- Önce insan diyoruz fakat çevre için her zaman bir alternatif bulunabilir. Gelecek nesilleri suni ortamlardan korumak için bu bir zorunluluktur (n:14).

- İnsan ekosistemin bir parçasıdır. Doğal olarak doğrudan çevre etkilemektedir (n:15).

- İnsan çevreye saygılı yaşadığı müddetçe doğal varlıkların korunarak sürdürülebilirliği sağlanmış olur ve yeni nesillere bozulmamış bir şekilde aktarılır (n:16).

- Dünya üzerindeki her şey bir şekilde insanın hizmetindedir. İnsan bu hizmetinde olan her şeyden öyle yararlanmalıdır ki, o her şey ona sürekli hizmet edebilecek durumda kalsın. Bu da insanın, yararlanmada bazı kurallara uymasını ve kendinden başka canlılara sevgi ve saygı duymasını gerektirir. Bu noktada çevre etiği, insanın uyması gereken kuralları sevgi ve saygı çerçevesinde tasarımılayacak bir kavram olabilir (n:17).

- Her canlı veya cansız varlık Allah tarafından bir gaye için yaratılmıştır. Mutlaka yaratılış gayesine uygun, çevreye zarar vermeden yararlanılabilirsin, yoksa sonuçlarını bilemeyeceğimiz sonuçlarla karşılaşabiliriz. Ayetlerde açık açık yazılmıştır (n:18).

- İnsan doğanın bir parçası olduğunu unutmamalıdır (n:19).

- İnsan geliştikçe öğrendikçe doğayı daha iyi anlayacak ve sadece taklit edecektir (n:20).

- İnsanı doğadan ayrı düşünemezsiniz, insan doğayı taklit ederek yaşam bilgi ve tecrübesini artırır. Tüm canlı ve cansızları algılayabildiğimiz ölçüde çevresel etiğe önem ve değer katabiliriz (n:21).

- Çevreyi hoyratça kullanmaya devam edersek, sonunda çevrenin bir parçası olan kendimizi de hoyratça kullanmak zorunda kalırız (n:22).

- Çevre kirliliği, küresel ısınma, ırkların ve türlerin yok olması çevreye karşı pozitif ayrımcılık noktasında davranmamızı gerektiriyor bu yüzyılda. İnsan neslinin devam etmesi için bu gereklidir diye düşünüyorum (n:23).

- Tüm canlı ve cansız varlıklar, insanoğlu farkına varsa da, varmasa da, ona hizmet için yaratılmıştır. İnsanoğlu kendisine hizmetle mükellef olan tüm doğaya, canlı ve cansız çevreye, inancımız gereği de saygı duymak ve onu korumak mecburiyetindedir. Faydalanmalar, tüm insanlığı ve gelecek nesilleri de düşünerek, devamlılık prensibine dayalı olarak, doğaya zarar vermeden sürdürülmelidir. Doğayı korumak, ondan hiç faydalanmadan, hiç bir müdahale yapmadan, olduğu gibi korumak olarak algılanmamalıdır. Onun ekonomik, rekreasyonel veya rehabilite edici yönlerinden yararlanırken, ona zarar vermemek, kaynaklarını israf etmeden kullanmak, devamlılığını ve çeşitliliğini sürdürmek, oluşan zararları rehabilite etmek etik bir yaklaşım olarak görülebilir (n:24).

- İnsanın ekolojik dengeyi devam ettirebilmek için yapacağı her türlü eylem, aslında direkt kendi yararına olacaktır (n:25).

- İnsan doğal olarak çevreden önce gelir ama çevreye katkı yapmak dolaylı olarak insana fayda getirir. Dünyada birbirinden bağımsız hiç bir şey yoktur (n:26).

- Yaradan doğayı ve bizi iç içe yaratmış. Ondandır ne zaman ve ne kadar yararlanmalıyız çok iyi ayarlamalıyız. Tabii ki bize hizmet eden canlı ve cansız tüm doğaya da saygı göstermeliyiz. Bize faydası olmasa da belki bir başka canlıya faydası vardır (n:27).

- Çevre içerisindeki bütün denge, doğrudan veya dolaylı olarak insan yaşamı için önem taşımaktadır. Günümüzde faydasız dediğimiz birçok bileşen aslında hiç farkında olmadığımız dengenin belki de en önemli parçalarını oluşturmaktadır. Ancak, sadece mevcudu olduğu gibi saklamak yerine onu anlamak ve insan nesli için korumak daha önemlidir. Dünyanın en önemli canlı varlığı, insandır. İnsanı göz ardı eden, insan olmasa da çevre kalsın anlayışına katılmıyorum. İnsanlığın olmadığı bir ortamda, bir insan olarak neyi koruyacağız (n:28).

- Önce insan (n:29).

- Çevre ne insanla vardır ne de insansız. Canlılar ve içinde insan olan çevrede aslında hak ve sorumluluklar eşittir (n:30).

- Doğada etik yoktur, yaşama savaşı vardır. Besin su ve ışık (ısı) gereksinimleri, canlıların yaşam mücadelesini belirler ve bu değerlerin karşılanması etiği ortadan kaldırır ancak fazlasını istemez. İnsanoğlu ise yalnızca yaşam savaşı vermez hep daha fazlasını ister. Bu nedenle insan kendisi dışındaki tüm doğal bileşenlere acımasızca zarar verir. Doğal süreçte yok olan türler mutlaka olacaktır ancak onun yerini alacak başka bir tür her zaman

çıkarmak. İnsan bu doğal döngü ve dönüşümü yok edecek yıkımlar yaparak doğaya zarar vermektedir (n:31).

- İnsanoğlu doyumsuzluğunun önüne geçerse zaten birçok konu kendiliğinden çözüme kavuşur (n:32).

- Doğada her şey insanın geleceği içindir. HES'lere ve diğer enerji santrallerine körü körüne karşı çıkmak ülkemizi geri bırakır. Yol da aynı şekilde değerlendirilmeli. Gerektiğinde yol ve diğer hizmetler için çevrenin kullanımının kısıtlanması gerekmez. Çevre gerektiği şekilde kullanılmalı ama kirletilmemeli. Çevre konusunda uluslararası ve entelektüel telkinlerin çok fazla dikkate alınmaması gerekir. Hiçbir konfordan vazgeçemeyen ama çevre anlayışını "tabu" haline getirenlerin davranışları da aynı kategoride değerlendirilmelidir. Gerektiğinde her türlü kullanımın olabileceği zorunluluğunun insanlarımıza anlatılması ve eğitilmesi için akıllı ve mantıklı tabusuz çevrecilik (n:33).

- İnsan ihtiyaçları doğadaki diğer canlıların ihtiyaçlarını da dikkate alarak önde gelir (n:34).

- "Bir yere giriyorsanız, olduğu gibi bırakınız". Bu söz genelde temizlik anlamında kullanılır. "Nasıl bulmak istiyorsan öyle bırak" sözü ise doğal uygulamalarda, çevre ile ilişkilerde temel mantık olabilir. Zarar vermeden, yapısını, dokusunu, özünü değiştirmeden ilişki kurmak, kullanmak şeklinde ifade edilebilir (n:35).

- Çevreye karşı yapılan menfi müdahaleler ekosistemlerin bozulmasına, ekosistem içindeki canlıların zorlanmasına hatta yok olmasına, dolayısı ile de insanın kendisine de zarar vermesine yol açar (n:36).

- Dünyaya gelen her canlının yaşama hakkı vardır. İnsanoğlu doğayı öyle kullanmalıdır ki, gelecek nesillerin de yararlanacağı biçimde bırakmalıdır (n:37).

- Çevrenin iletişim yöntemi insaninkine benzemez. O yüzden çevreyi iyi anlayarak müdahalelerimizi yapmamız gerekir (n:38).

- Kötü de olsa "yapacağımız her işte doğayı taklit etmemiz" halinde, başarı söz konusu oluyor. Bu durum, üretimlerimizi doğayı risk altına almayacak biçimde değiştirmemiz gerekliliğini irdelemeliyiz (n:39).

- Korunan alanlar dâhil insan yararı söz konusudur (n:40).

- Tüm canlıların yaşama hakkı vardır. Ama unutulmamalıdır ki piramidin en tepesinde insan var. Doğanın işleyen bir düzeni vardır (n:41).

- İnşallah bir gün insanlar hem daha dürüst hem de daha bilinçli olurlar da bu güzel düşünceler insanoğlunun yaşamıyla bütünleşir (n:42).

- İnsanoğlunun doğadaki her türlü faaliyetinde, doğanın yapısını tahrip etmeden çalışmalarını sürdürmesi gerekmektedir (n:43).

- Çevre kirliliğini dikkate almayanları, çevre kirliliği er ya da geç dikkate alacaktır. Doğa dünden aldığımız emanet, yarına bırakacağımız mirastır. Herkesin sağlıklı, dengeli bir çevrede yaşama hakkı vardır, ama herkesin (n:44).

- Bu dünyayı biz yaratmadık, bozma hakkı da bize ait değildir (n:45).

Çevre Etiği Algısına İlişkin Saha Taramasında Yapılan Yüz Yüze Görüşme İzlenimleri

Anket çalışması sonrası yapılan saha taraması ve çevre etiğinin yönetimdeki yeri konusundaki yüz yüze görüşmelerde elde edilen izlenimler aşağıda derlenmiştir:

- Anket soruları çalışmalarımıza farklı bir açıdan bakmamızı sağladı (n:1).

- Çevre Etiği konusu kavram olarak pek duyulmamış olsa da çalışmalarımızın genelde bu kavrama uygun olduğunu gördüm (n:2).

- Etik, iyi niyetle yapılan çalışmalarda dahi zaman zaman yapılabilecek hataların önüne geçilmesinde faydalı olacaktır. Bu nedenle etik üzerine eğitim çalışmalarının faydası vardır (n:3).

- Üniversitelerde de meslek etiği başta olmak üzere etik konular daha yaygın olarak müfredata alınmalı (n:4).

- Meslek odaları ve kamu kurumları etik konusunda ortak yaklaşım sergilemeli (n:5).

- Daha önceki uygulamalarımın ve kararlarımın çevre etiği kavramıyla çelişmediğini görmüş olsam da artık kararlarımı daha da pekiştiren ve bu konudaki özgüvenimi artıran bir unsur olmaya başladığımı görüyorum. Kendimce bir süzgeçten daha geçiriyorum (n:6).

- Etik kaygı taşıyan kararlarımızın sonuçlarının doğaya daha uygun olduğunu ve kamuoyu tarafından daha yoğun kabul göreceğini düşünüyorum (n:7).

- Toplumun yaptıklarımızın çevre etiğine uygun olduğunu görmesinin dolaylı bir eğitim aracı olduğunu düşünüyorum (n:8).

- Bozkır ekosistemi üzerinde daha farklı bir bakış açısı geliştirmek, bu alanlardaki yaşama, ağaçlandırmanın yanında başka sosyal ve ekolojik faydaları öngörerek yaklaşmak daha etik bir yaklaşım olabilir. Katılım bu nedenle önemli bir sosyal-etik konudur (n:9).

- Diğer kurumlarla farklı bakış açıları taşımamız bizim kendimizi daha etkin ifade etmemizi gerekli kılıyor (n:10).

- İnsan doğayı güzelleştirmekle yükümlüdür. Her alanda ekosistemi destekleyici çalışmalar yapmak insanın görevidir (n:11).

- İyi niyetli ve başarılı çalışmalarımız toplum tarafından farklı algılanabiliyor. Yeni bir iletişim tarzı geliştirmeliyiz (n:12).

- Uzun vadeli faydaları politika kademesine, kısa vadeli ve sınırlı alandaki kimi münferit uygulamaları da kamuoyuna ifade etmekte yeni bir söylem geliştirme ihtiyacımız var (n:13).

- Yönetim anlayışına katkısının daha fazla olacağını düşündüğüm bu kavramın kararlarımıza olan güven ve itibarı artıracaklarını düşünüyorum (n:14).

- Mesleki uygulama konularına bakış açılarımızdaki farklılıkların ortak çözüm üretmesi yolunda etiğin önemli bir yardımcı olacağını düşünüyorum (n:15).

- Etik kelimesi yerine ahlak kelimesini kullansak daha kolay anlaşılır (n:16).

- Çevre etiğinin önemsiz bir kavram olduğunu düşünmüyorum ancak toplumun ihtiyaçlarını tamamen göz ardı etmek de etik değildir bence (n:17).

- İşin içine toplum ihtiyaçları girince etik konuları derinlemesine irdeleme fırsatımız olmasa da deneyimlerimizle en uygun olanı yapmaya çalışıyoruz (n:18).

- Bazı uygulamaların çevre etiğine daha uygun şekle dönüşmesinden yanayım ancak bunun için toplumsal bir uzlaşmanın oluşması gerekir. Hem doğal kaynaklara dayalı ve çokça tüketen bir yaşam tarzı benimseyip hem de istisnasız koruma beklentisi en çok biz karar vericileri zor durumda bırakıyor. Ayrıca diğer kamu kurumlarının ve özel sektörün hedefleriyle her zaman çelişmek durumundayız (n:19).

- Toplumun tüketim kalemlerindeki dolaylı talepleriyle koruma yapmamıza yönelik doğrudan talepleri arasında bazen zorlanıyoruz. Bu da politikanın bizden beklentilerini artırıyor (n:20).

Anketin Değerlendirmesi ve Yorumlanması

"Çevre Etiğinin Yönetimdeki Yeri" anketi sonuçları, tezin iki hipotezinden ilkinin doğrular sonuçlar vermiştir. Bu hipoteze göre, "doğa koruma ve yönetimindeki karar vericilerin çevresel etik algıları" vardır. Ölçeğe göre bu hipotez, anket sorularına verilen olumlu cevapların oranlarının yüksek çıkması ile doğrulanmıştır.

İlk hipotezi destekleyen bir diğer veri grubu da demografik değerler üzerinden görülebilmektedir. Yaş, eğitim düzeyi, meslek, çalışma süresi gibi değişkenler ile ilişkisiz ölçümlerde tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anket toplam puanı, soru grupları ve sorularda ayrı ayrı yapılan ilişki değerlendirmelerinde, daha önce çevre etiği çalışmalarından (eğitim, seminer, çalıştay vb.) en az birine katılmış olma ve olmama arasında da T testi sonucunda anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca alt testlere bölünerek, özellikle çevre etiğinin işlevselliği ve diğer soru gruplarında bir anlamlı farkın varlığı veya yokluğu araştırılmıştır. Ancak burada da anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu farkın görülmemesi sebeplerinin, ankete katılan kişi sayısının miktarı, katıldıkları çevre etiği çalışmalarının yeterli uzunlukta ve içerikte olmaması gibi bazı gerekçelere bağlı olabileceği düşünülebilir.

Anket Sorularına Verilen Cevapların Sayı-Yüzde Değerlendirmeleri

Çevre Etiği Algı puanlarındaki genel yüksekliği sorulara verilen cevapların sayı/yüzde karşılaştırmaları yardımı ile irdeleyerek diğer bulgularla aralarında bağlantı kurabilir ve ikinci hipotezde yer alan "var olan algının uygulamaya aynı oranda yansımaması" hipotezini destekleyen çıkarımlara ulaşılabilir. Her bir soru değerlendirilmiş ve diğer bazı sorularla aralarında bağlantı kurarak aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

Tablo7. "Doğal Alanların tamamının insan yararına kullanılması biyolojik çeşitliliğe zarar vermez" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	11	10,6	10,6	10,6
Kararsızım	5	4,8	4,8	15,4
Katılmıyorum	88	84,6	84,6	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Katılanların yüzde 10,6'sının doğal alanların tamamının insan yararına kullanılmasının biyolojik çeşitliliğe zarar vermediğini düşünmesine karşın, yüzde 84,6 oranında bu görüşte olmayan ve yüzde 4,8 oranında da kararsızlık görülmektedir.

Tablo8. "Kullanılmayan Doğal Alanlar Ekonomik Kayıptır" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	20	19,2	19,2	19,2
Kararsızım	6	5,8	5,8	25,0
Katılmıyorum	78	75,0	75,0	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Bu soruda ise, doğal alanlardan kullanılmayan kısmının ekonomik kayıp olduğu görüşüne sahip olanların oranı, bir önceki sorudaki benzer temele dayanan vurguya göre yaklaşık yüzde yüz artış gösterirken, kararsızlar yaklaşık aynı değerde kalmıştır. Burada doğal alanların tamamının insan yararına kullanılmasının biyolojik çeşitliliğe zarar vermediği görüşüne katılmayanların bir kısmının, kullanılmayan alanları yine de ekonomik kayıp olarak nitelendirdiği düşünülebilir.

Burada temelde doğal alanlar tanımında biyoetik kaygıların etkin olduğu düşünülebilir. Kararsızlık ve kullanılmayan alanları ekonomik kayıp görmenin temelinde ise maden alanları, turizm amaçlı kullanım gibi yaklaşımlar etken olabilir.

Tablo9. "Korunan Ekosistemler Arasında Bir Ağ İletişimi Olması Etik Bir Gerekliliktir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	75	72,1	72,1	72,1
Kararsızım	21	20,2	20,2	92,3
Katılmıyorum	8	7,7	7,7	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Korunan ekosistemlerin sürekliliğinin özellikle yaban hayatı için gerekli bir özellik olduğuna yönelik kurumsal kabullerin geliştiğini ve geçmişte hayata geçirilen yaban hayatı geçitlerinin (Adana-Pozantı) sayısının artırılması yönünde çalışmalar, bu konudaki cevaplarla eşleşmektedir. Ancak burada dikkate alınması gereken oran belki de kararsızların %20,2'lik oranı olacaktır. Yakın coğrafyalarda ve etkileşim içerisindeki ekosistemlerin bir bütünlük ve süreklilik arz etmesi konusunda daha önce belirgin bir değerlendirme yapılmamış olması bu kararsızlığın kaynağı olabilir.

Tablo 10. "Bozkır Ekosistemi Ağaçlandırma İhtiyacı Hissettiğimiz Alanlardan Biridir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	24	23,1	23,1	23,1
Kararsızım	21	20,2	20,2	43,3
Katılmıyorum	59	56,7	56,7	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Yapı itibarıyla kuraklığın ve toprak kaybının daha gözler önüne serildiği alanlar olması bu konuda genel bir toplumsal algı oluşturduğu kadar, ağaçlandırma ve erozyonla mücadele çabalarını yürüten kurumlar bünyesinde de benzer bir algıyı beraberinde getirmiştir. Belki de bu bakış açısının eseri olarak bu soruda bozkır ekosisteminin ağaçlandırma ihtiyacı olduğunu belirten yüzde 23,1 ve karasız olan yüzde 20,2'lik oranlar dikkat çekicidir.

Tablo 11. "İnsan İhtiyaçları Doğadaki Diğer Canlıların İhtiyaçlarının Önünde Gelir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	31	29,8	29,8	29,8
Kararsızım	11	10,6	10,6	40,4
Katılmıyorum	62	59,6	59,6	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Her ne kadar yüzde 59,6 gibi bir oranda insan ihtiyaçlarının doğadaki diğer canlıların ihtiyaçlarının önünde geldiğine ilişkin düşünce ağırlıklı görünüyorsa da, yüzde 29,8 oranındaki bu fikre katılım oranı ve yüzde 10,6'lık kararsızlık durumu, güçler dengesinin bütün yaklaşımları içeren zorlu bir yapısı olduğunu düşündürebilir.

Tablo 12. "Yasalara Karşı Sorumlu Davranmak Doğadaki Canlılar İçin Yeterli Koruma Sağlar" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	18	17,3	17,3	17,3
Kararsızım	17	16,3	16,3	33,7
Katılmıyorum	69	66,3	66,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Yasaların, doğa korumada arzu edilen etkinliği ve güvenceyi sağlayacağını düşünenlerin oranı yüzde 17,3 olurken, yalnızca yasalara uymanın yeterli olmadığını düşünenlerin oranı yüzde 66,3 olarak göze çarpmaktadır. Kararsızlar ise, "yasalar korur ama bu yeterli olmayabilir mi?" sorusunu cevaplandırmaya çalışmaktadırlar.

Tablo 13. "Ağaçlandırma Çalışmaları Her Zaman Ekosistem Yararına Değildir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	85	81,7	81,7	81,7
Kararsızım	7	6,7	6,7	88,5
Katılmıyorum	12	11,5	11,5	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Özellikle "Bozkır ekosistemi ağaçlandırma ihtiyacı hissettiğimiz alanlardan biridir" sorusuna ilişkilendirilen bu konuda aynı zamanda orman içi açıklıklar ve verimsizleşen mera alanları gibi bazı alanlar da tartışmaya dâhil edilmiştir. Ancak yine de bu konuda kararsızların ve katılmayanların oluşturduğu yüzde 18,2'lik toplam oran, bozkır alanlarındaki ağaçlandırma çalışmalarının başarısına odaklanmış olan çalışmaların izlerini taşımaktadır denilebilir.

Tablo 14. "Canlılar Arasında Etiğe Dayalı Bir İlişki Vardır" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	62	59,6	59,6	59,6
Kararsızım	17	16,3	16,3	76,0
Katılmıyorum	25	24,0	24,0	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Bu sorudaki cevapların yüzde 59,6'sını oluşturan "canlılar arasında etik ilişkinin varlığı" kabulüne karşın yüzde 24,0 oranındaki katılmama durumunun, daha çok besin zinciri ve piramidin katmanları düşünülerek verildiği akla gelebilir. Ne var ki faktör analizi sonrası ayrılan "İnsansız doğada etik yoktur" sorusuna verilen cevaplardaki dağılımın her cevap adına daha dengeli olduğu görülmekteydi (bkz: Tablo 31. Sayı/Yüzde - katılıyorum: (20/30,8), kararsızım: (13/20,0), katılmıyorum (32/49,2)).

Tablo 15. "Doğa Koruma Uygulamalarının Canlı ve Cansız Yaşamı Korunmasında Evrensel Etik Değerleri Barındırması Gereklidir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	96	92,3	92,3	92,3
Kararsızım	5	4,8	4,8	97,1
Katılmıyorum	3	2,9	2,9	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Bu soruda evrensel etik değerlerin doğa koruma uygulamalarında gerekliliğine ilişkin kanaat açıkça göze çarpmaktadır. Diğer sorulardaki duruma ilişkin daha ayrıntılı değerlendirmelerdeki seçenekler arası dağılım, uygulamalı etiğin ve etiğin işlevselliğinin kararlar ve uygulamalar üzerinde henüz tam olarak belirginleşmediğini ifade edebilir.

Yukarıdaki temel eğilimin uygulamaya yönelik olumlu bir seyrin göstergesi olabileceği veya bu söylemin başarıya ulaşabileceği düşünülebilir.

Tablo 16. - "İnsan, Toplumun Faydası İçin Çevreyi Değiştirme Hakkına Sahiptir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	11	10,6	10,6	10,6
Kararsızım	13	12,5	12,5	23,1
Katılmıyorum	80	76,9	76,9	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Bir önceki soruya verilen cevaplardan bir kısmının "çevreyi insan faydası için değiştirme" fikrine kaymış olması, etik çerçevede bazı değişimlerin yaşanabileceği fikrine dayandırıldığı çıkarımını olasılıklar arasına alacaktır. Kararsızlardaki artış ise, yine etiğin işlevselliği ve uygulamalı etik konularındaki soru işaretlerinin sonucu olabilir.

Tablo 17. "Doğru Olduğunu Düşündüğümüz Bazı Uygulamaların Dolaylı Sonuçları Etik Sorunlar Çıkarabilir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	93	89,4	89,4	89,4
Kararsızım	6	5,8	5,8	95,2
Katılmıyorum	5	4,8	4,8	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Faktör analizi öncesi ankette yer alan "Görevim sırasında yaptıklarım insan ve diğer canlıların gelecek kuşakları için eşit fayda sağlamıyor" sorusundaki cevapların yüzdelerinin 32,3-33,8-33,8 gibi eşit oranda olması, görevlerimizin taraflara eşit fayda sağlamasının ölçeklendirilmesi konusunda net bir fikrin oluşmamasını ifade edebilir (bkz. Tablo 30). Bunun yanı sıra, cevaplayan kişilerin kendi çalışma alanları ve deneyimleri ölçüsünde seçenekleri işaretlediğini söyleyebiliriz. Ancak daha genelleyerek sorulan ve her uygulamayı değil, bazı uygulamaları vurgulayan bu soru, duruma göre karar alma ve doğruya yaklaşma eğiliminin varlığını gösterebilir.

Tablo 18. "Doğanın Taşıdığı Değerler Yalnızca İnsana Hizmet Eder" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	6	5,8	5,8	5,8
Kararsızım	3	2,9	2,9	8,7
Katılmıyorum	95	91,3	91,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Yorumlarda ve yüz yüze görüşme sonuçlarında ayrıca ifade edildiği üzere, insanın yeryüzündeki varlıklar arasında farklı bir yerde olduğu, teolojik temeldeki çıkarımlar, insan merkezci yaklaşımları daha uç noktalarda tutmaktadır. Buradaki yüzde 91,3 oranındaki katılmama cevabından daha önemli olan, yüzde 5,8'lik katılma ve yüzde 2,9'luk kararsızlık oranlarının, çoğu zaman politikanın retorik yapısının temellerini oluşturmakta ve insan temel ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmektedir.

Tablo 19. "Doğadaki Tüm Canlılar Yaşam Hakkına Sahiptir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	97	93,3	93,3	93,3
Kararsızım	3	2,9	2,9	96,2
Katılmıyorum	4	3,8	3,8	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Bu sorudaki tüm canlıların yaşam hakkını öncelleyen %93,3'lük oranın yanında kayılmayan ve kararsızların mevcudiyetinin gerekçeleri, beslenme gibi insanın temel ihtiyaçlarından birine dayandırılabilmesi gibi, çevre etiği kavramı üzerinde yapılabilecek çalışmaların, yaşam hakkı ve biyoetik kuram üzerine daha net bir algı oluşturacağı da düşünülebilir.

Tablo20. "Doğadaki Her Canlının, İşlevselliğinin Varlığına Veya Yokluğuna Göre Bir Değeri Vardır" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	82	78,8	78,8	78,8
Kararsızım	4	3,8	3,8	82,7
Katılmıyorum	18	17,3	17,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

"Doğada her varlığın bir yaradılış sebebi vardır" söyleminden yola çıkarsak, insanı birinci plana koyan ve "diğer canlıların varlığının ya da yokluğunun insanı konu dışında tuttuğu bir tartışmanın var olamayacağı" düşüncesi, insanın gündelik hayatına doğrudan katkısı olmayan bir canlının var oluşunu sorgulatabilecektir. İnsana faydası olmadığı düşünülen bir varlığın, insanın ve evrenin yaratılışı ile örtüşmediği gibi bir durum ortaya çıkacaktır.

Tablo 21. "İnsana Doğrudan Faydası Olmayan Canlı Türlerinin Yok Olması Sanıldığı Kadar Büyük Bir Tehlike Değildir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	2	1,9	1,9	1,9
Kararsızım	5	4,8	4,8	6,7
Katılmıyorum	97	93,3	93,3	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Burada anketi cevaplayanların büyük çoğunluğunun insana doğrudan faydası olmayan canlı türlerinin yok olmasını bir anlamda özsel değerleri üzerinden onlar adına bir tehlike olarak görmekte oldukları düşünülebilir.

Tablo 22."Ekosistemlerin Kendi Dinamikleri İçerisindeki Öz Değerlerinden Ötürü Diğer Ekosistemlerle Üstünlük Karşılaştırılması Yapılamaz" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	88	84,6	84,6	84,6
Kararsızım	7	6,7	6,7	91,3
Katılmıyorum	9	8,7	8,7	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Diğer sorularda biraz daha örneklemeye çalışılmış olan bu kavramda aynı bozkır ekosistemin ormanın karşısı veya bozulmuş hali olduğu savına gönderme yapılmıştır. Cevapların yüzdeleri önceki sorularla örtüşür sonuçlar vermiştir.

Tablo 23. "Doğanın Bir Hafızası Vardır Ve İçerisindeki Bilgiyi Anlamak İçin Kendimizi Onun Yerine Koymamız Gerekir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	89	85,6	85,6	85,6
Kararsızım	6	5,8	5,8	91,3
Katılmıyorum	9	8,7	8,7	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Leopold'ün "Dağ Gibi Düşünmek" söyleminin uygulamalı etiğe taşınma aşaması olarak düşünebileceğimiz bu yaklaşım, yüzde 85,6 oranında kabul görmüştür. Esasen ormancılık çalışmalarından odun üretiminde dahi doğaya uygunluk, ekosistemin sürekliliği, yaban hayatı gibi kavramlar oldukça önemli yer tutmaktadır.

Tablo24. "Çevre Etiğinin Planlamalarda Ele Alınması, İnsan Ve Doğa Adına Daha Olumlu Sonuçlar Verebilir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	98	94,2	94,2	94,2
Kararsızım	5	4,8	4,8	99,0
Katılmıyorum	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Çevre etiğinin işlevselliği ve uygulamalı etik konularında mevcut uygulamaların daha da iyi noktalara ulaşabileceğine dair genel kanıyı, bu fikre yalnızca 1 kişinin katılmıyor olmasıyla ifade edebiliriz. Diğer genel ifadeliler sorular gibi bu soruda da olumlu bakış yüksek oranda çıkmıştır.

Tablo25. "Katılımın Doğru Kurgulanması Kurumsal Amaçlarımızın Daha Rahat Algılanmasını Sağlar" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	101	97,1	97,1	97,1
Kararsızım	3	2,9	2,9	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Katılım, uyum ve koruma ve kullanma açısından aynı dili konuşmanın önemine işaret eden bu soruda, aslında mevzuat çerçevesinde yapılması gereken katılım çalışmalarının gerçekleşmesi gerektiğine de vurgu yapıldığı düşünülebilir.

Tablo 26. "Çevre Etiği, Paydaşların Planlamaya Ve Yönetime Katılımlarında Ortak Bir Zemin Olabilir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	90	86,5	86,5	86,5
Kararsızım	13	12,5	12,5	99,0
Katılmıyorum	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Etik çerçevesinin yönetim ve planlamada uygun bir iletişim zemini olması yönündeki fikirlerin, anketin sonlarına doğru bu konuda oluşan algının da katkısıyla çevre etiğinin işlevselliği düzlemine oturmaya başladığı görülmektedir.

Tablo 27. "Katılımın, Tüm Paydaşların Ortak Dilini Oluşturması, Farklı Beklentilerin Bir Arada Karşılanmasını Sağlar" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	90	86,5	86,5	86,5
Kararsızım	11	10,6	10,6	97,1
Katılmıyorum	3	2,9	2,9	100,0
Toplam	104	100,0	100,0	

Yukarıdaki sorudan hareketle burada kararsızların sayısındaki artışı "farklı beklentilerin bir arada karşılanması" ibaresine bağlamak olasıdır.

Son dört soruda özellikle katılımda çevre etiğinin işlevselliği konusunda hemfikir olma yönünde bir eğilimin olduğu da ifade edilebilir.

Faktör analizi öncesi yer alan diğer sorularda da bu sonuçları destekleyici verilere ulaşılmıştır. Bu sorular ve genel sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 28. "Ormancılık Ve Doğa Koruma Uygulamalarında Felsefî Etik Değerler De Yön Verici Olabilir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	56	86,2	86,2	86,2
Kararsızım	8	12,3	12,3	98,5
Katılmıyorum	1	1,5	1,5	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Bu sorudaki düşünceye katılanların sayısının yüksekliği, anket sonuçlarında ortaya konan yüksek çevre etiği algısı ile örtüşmektedir. Kriterin yalnızca yasallıkla ilişkilendirilmediğine ilişkin yaklaşımda bu fikrin izlerinin de olduğu düşünülebilir.

Tablo 29. "Bir Uygulamanın Yasal Olması Etik Sorumluluğumuzu Ortadan Kaldırmaz" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	56	86,2	86,2	86,2
Kararsızım	5	7,7	7,7	93,8
Katılmıyorum	4	6,2	6,2	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Yukarıdaki soruda görüleceği üzere, çevresel etik adına yasaların öngördüğü asgari koşulların da üzerinde çizgiler konulabileceğinin fikir zemini bulunmaktadır. Bu da uygulamalı etiğin geliştirilmesi için uygun zemine işaret edebilir.

Tablo 30. "Görevim Sırasında Yaptıklarım İnsan ve Diğer Canlıların Gelecek Kuşakları İçin Eşit Fayda Sağlamıyor" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Katılıyorum	21	32,3	32,3
Kararsızım	22	33,8	33,8
Katılmıyorum	22	33,8	33,8
Toplam	65	100,0	100,0

Görev sırasında yaptıklarının insan ve diğer canlıların gelecek kuşakları için eşit fayda sağlamaması ibaresine verilen cevapların neredeyse aynı oranda çıkması, bu konudaki neden-sonuç ilişkilerinin, verilen kararların ve yapılan uygulamaların eşit fayda ile sonuçlanması konusunda düşünsel belirsizliğin olduğu söylenebilir.

Tablo 31. "İnsansız Doğada Etik Yoktur" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Katılıyorum	20	30,8	30,8
Kararsızım	13	20,0	20,0
Katılmıyorum	32	49,2	49,2
Toplam	65	100,0	100,0

Bu soruya verilen cevapların dağılımında, insansız doğada etiğin var olmadığına katılmamanın gerekçesi, doğadan alınacak etik derslerin olacağı fikrine dayandığı düşünülebilir. Kararsızların ise insanlı ve insansız doğa arasındaki etik kavramı farkı konusunda net bir sonuca ulaşamadıkları düşünülebilir.

Tablo 32. "İnsanlar Aç Kalacaksa Doğada Başka Türlerin Hayatta Kalmasının Bir Anlamı Yoktur" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	19	29,2	29,2	29,2
Kararsızım	12	18,5	18,5	47,7
Katılmıyorum	34	52,3	52,3	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Kararsız kalanların ve katılmayanların toplamının %47,7 olmasını, soruyu anlık ölüm-kalım durumları ile irdeleyenlerin, sürdürülebilirlik bakış açısı yerine dar anlamda bir vakaya indirgemesi ile açıklamak olasıdır.

Tablo 33. "Çevreye Karşı Etik Sorumluluk Taşımak İnsanların Faydasını Ve İhtiyaçlarını Kısmen Ya Da Tamamen Göz Ardı Etmek Anlamına Gelir" Sorusuna Verilen cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	14	21,5	21,5	21,5
Kararsızım	4	6,2	6,2	27,7
Katılmıyorum	47	72,3	72,3	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Diğer sonuçlarla karşılaştırıldığında bu soruda "katılıyorum" cevabı verenlerin oranının yüzde 21,5 olması, bu soruda "insan ihtiyaçlarını göz ardı" etmenin doğa adına

kendinden ödün verme anlamı taşıyabileceği gibi, çevreye karşı etik sorumluluğun insan ihtiyaçlarını göz ardı etmek gibi bir olumsuzluğa yol açtığı fikrine dayanabilir. Yine de insan ihtiyaçlarını göz ardı etmeden de çevreye karşı etik sorumluluk taşınabilir görüşündekilerin oranının yüzde 72,3 olması, genel anket izlenimini destekler bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 34. "Görevim Gereği Yapmakta Olduğularım Çevre Etiğine Uygun Değil Ama Zorunlu" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	15	23,1	23,1	23,1
Kararsızım	11	16,9	16,9	40,0
Katılmıyorum	39	60,0	60,0	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Çalışma alanları veya karşılaşılan durumlarla ilişkili olarak bu soruda cevapların değişkenlik gösterdiğini düşünmek mümkündür. Ancak "görevi gereği yaptıklarının etik çerçevede kaldığını" düşünenlerin %60'lık oranı ve "zorunluluklar gereği yaptıklarının" çevre etiğine uygun olmadığını düşünenlerin %23,1'lik oranı dikkat çekicidir.

Tablo 35. "Katılımcı Yaklaşımın, Planlamada Orman İşletme Hedeflerine Ulaşmaya Katkısı Yoktur" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	3	4,6	4,6	4,6
Kararsızım	2	3,1	3,1	7,7
Katılmıyorum	60	92,3	92,3	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Katılımcı yaklaşımın faydası üzerinde %92,3'lük ortak görüşe karşın %4,6 oranındaki karşıtlığın gerekçesi, bu alanda yapılan geliştirme çalışmalarının sonuçlara ulaşmadaki eksikliği ya da mevcut katılım uygulamalarının yeterince hayata geçirilememesi olabilir.

Tablo 36. "Kurum İçi Katılımdaki Uyum, Dış Paydaşların Çalışmalara Daha Verimli Katılımı İçin Yeterli Değildir" Sorusuna Verilen Cevaplar

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Katılıyorum	38	58,5	58,5	58,5
Kararsızım	10	15,4	15,4	73,8
Katılmıyorum	17	26,2	26,2	100,0
Toplam	65	100,0	100,0	

Dış paydaşların ortak çalışmalara daha verimli katkısı, kurum içi katılımdaki uyumun varlığı koşulunda dahi yeterli olmayabilir düşüncesine sahip olduğunu da düşündürebilecek bu sonuçlar, katılımın taraf kurumlarının kendi içerisinde katılım yaklaşımlarını içselleştirmesi gerektiği düşüncesinin belirtisi olabilir. Ancak kurum içi katılımın varlığının dış paydaşların katılıma daha etkin katılacağı görüşüne sahip olanların %26,2'lik oranı da cevapların karşılıklı etkileşimin olumlu sonuçlarına işaret eden düşünceleri barındırdığını akla getirebilir.

Yorum Sorularına ve Yüz Yüze Görüşmelere Verilen Cevapların Genel Değerlendirmesi

Ankette bulunan 1 adet serbest yorum sorusuna verilen cevaplarda ve yüz yüze yapılan görüşmelerde birbirleriyle örtüşür şekilde etik konularda yakın yaklaşımların var olduğu görülmüştür. Çevre etiğinin çalışmalarda yeni bir araç gibi görülse de, biraz üzerine düşünülünce mesleklerin temel yaklaşımlarının aslında etik temele dayandığı fikirlerini yansıtan denekler, çevre etiğinin telaffuz edilmesinin önemine vurgu yaptılar.

Anketteki yorum sorularına verilen cevapların yansıttığı mevcut bakış açıları, anketlerin sonrasındaki süreçlerde yapılan yeni görüşmelerde uygulamalı etiğe daha yaklaşan eğilimi yansıtmaktaydı.

Çalışmada ankete katılan kişilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde edinilen izlenimler aşağıdaki genel ifadelere sınıflandırılmıştır.

- Çevre etiği eğitiminin gerekliliği
- Etiği bir ölçek olarak daha etkin kullanmanın önemi
- Mesleğin etik çalışmaya uygun bir zemin olması

- Etiğin tüm kesimlerce sahiplenilmesi gereken bir olgu olması
- Çevre etiğini çalışmalarının temelini oluşturması
- Sorun ve anlaşmazlıkları azaltacak bir ortak dil olması fırsatı
- Meslek etiği işledikçe bireylerin çevre etiğini daha etkin hayata geçirebileceği
- Topluma verilecek en olumlu mesajın bu yolla kurulacağı
- Çevre etiğinin önüne geçen başka sorunların çözülmesiyle çevre etiğinin etkinliğinin artabileceği

Uygulamalı Etik: Kurumsal Dış Paydaş Analizinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı Örneği

Doğa koruma ve ormancılık uygulamalarında, yüz yüze görüşmeler ve deneklerle vakalar üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucu, Tablo 37'deki genel görünüm oluşturulmuştur.

Tablo 37. Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler ve Karşılaşılan Etiğe Konu Durumlar

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
Amenajman Planları <i>Odun üretimi konusunda son yıllarda gelinen durum sonucu, özelliğiyle odun üretimi etik kaygıların daha az yaşandığı bir uygulama alanı olarak görülmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Orman amenajman planlarının da ekosistem temelli olması</i>	Katılımcılık çalışmalarının sosyal ve ekolojik sorunları öngörecektir şekilde çözümlenmemesi sonucu doğa ve toplumun kurumla karşı karşıya kaldığı durumlar

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
<i>Doğal yaşlı ormanların da farklı bir koruma statüsü olarak uygulamaya girmiş olması</i> <i>Sertifikasyon çalışmalarının başlamış olması</i> <i>Planlama konusundaki uzman kadronun orman ekosisteminin ihtiyaçları üzerinde deneyimlerinin gelişmiş olması</i> <i>Katılımcılık konusunda daha ileri ve güncel bir düzenlemeye gitme çabası</i>	
Rekreasyon Alanları Oluşturma <i>Doğaya yabancılaşmanın getirdiği olumsuzlukları azaltmak ve bu alanları doğa ve insan arasında bir iletişim, aynı zamanda önemli bir eğitim ortamı olarak kurgulamak daha da önem kazanacaktır.</i>	Yaban hayatı, bitki örtüsü, su kaynakları gibi öğeleri içinde bulunduran ekosistemlerin özelliklerinin sürdürülerek rekreasyona açılmasında doğal yapıya uygun olmayan planlama, uygulama ve kullanımlar Kentsel yaşam alanları içerisinde çözümlenmesi gereken rekreasyon ihtiyacının kullanım miktarı ve niteliği itibarıyla doğal alanlara kaydırılması
Korunan Alanları Rekreasyona Açma <i>Korunan alanlar içerisinde bazı küçük alanların sınırlı kullanım alanı olarak belirlenip, eğitim ve bilinçlendirme alanı olarak kullanılması önemli bir kazanç olarak öne çıkmaktadır</i>	Korunan alanlarda yapılacak planların, çoğu zaman yerel yönetimlerin de talep ve baskıları sonucu yerleşim birimleri içerisindeki rekreasyon alanları gibi kurgulanması ve kullanılması Korumaya gerekçe olan niteliklerinin

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
	varlığını ikinci plana atabilecek planlama, uygulama ve öngörülemez kullanım baskıları
Odun Üretimi <i>Amenajman planlarının yukarıda belirtilen şekilde sürdürülüyor olmasından kaynaklı kazanımların, bakım, silvikültürel uygulamaların da olumlu etkisiyle, üretim yapılırken aynı zamanda orman topluluklarının daha sağlıklı hale gelmesi de sağlanabilmektedir.</i>	Bununla birlikte, işletmeye açılan alanların seçimi, işletmeye açma, orman yolu yapımı gibi üretim çalışmaları sırasında çalışma usullerine uyum gibi konularda giderek azalsa da bazı sorunlar yaşanabilmektedir.
Günübirlik Kullanım Alanları <i>Günübirlik Kullanım Alanları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmekte ve Doğal SİT, Özel Çevre Koruma Alanları içerisinde sınırlı turistik kullanıma açık alanlardır.</i>	Her ne kadar kullanımın sınırlanmış olduğu bir gerçek ise de, kullanıcıların alanların dışına taşması, işletmecilerin alan işgalleri, kamu kurumlarına tahsisli alanların denetiminde zaman zaman güçlükler yaşanması gibi sorunlar oluşmaktayken, birkaç statünün bir arada olduğu, bazı alanlarda ikiden fazla denetiminde olmasının yoğun korunma faydasına rağmen, yönetiminde bazı güçlüklerin olduğu gözlenmiştir

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
Odun Dışı Ürün ve Hizmetler <i>Odun dışı ürün ve hizmetler olarak adı geçen tıbbî ve aromatik bitkiler, mantarlar, orman meyveleri, baharatlar, ekosistem hizmetleri, rekreasyon gibi unsurların kırsal kalkınmada köyden kente göçü engellemede daha etkin rol oynayabileceği düşünülebilir. Ayrıca orman alanlarında odun üretimine baskısını da dengeleyebilecek hizmetlerdir.</i>	<p>Mamul ve yarı mamul için sektörün gelişimi yetersiz veya hiç oluşmamışsa, bu ürünlerin son kullanıcıyla buluşma sürecindeki katma değer in yörede ve ülke sınırları içerisinde kalması da olanaksız hale gelmektedir.</p> <p>Kaçak toplama ve satış, biyokaçakçılık, biyolojik çeşitliliğe zarar verme gibi sorunlar, standart ve kontrol yetersizliği sonucu karşılaşılabilecek sorunlardır.</p> <p>Endemik bitkiler gibi flora özelliklerinin doğa turizmi için kaynak değer gösterilmesi ile biyokaçakçılıkla mücadele aynı çatı altında bir çelişki oluşturmaktadır.</p>
Ağaçlandırma	<p>Egzotik türlerle geniş alanlarda yapılan ağaçlandırmaların su kaynaklarını baskılayıcı yönü</p> <p>Fidan üretiminde doğal turba kullanımının turbalık alanlar üzerinde oluşturduğu baskı</p> <p>Yangın sonrası bazı alanlarda süksesyon gelişimini yavaşlatmasına karşın ağaçlandırma ile alana müdahale edilmesi</p>
Avcılık ve Yaban Hayatı Yönetimi	<p>Kaçak avcılıkla mücadelede personel sayısının yetersizliği yanında, yaptırımların</p>

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
	<p>kimi avcılar caydırıcı etkisinin olmaması.</p> <p>Yaban Hayatı üzerinde özellikle kent yakını alanlardaki sahipsiz evcil hayvan popülasyonunun kontrolsüz artışı sonucu yaban hayvanlarının baskı altında kalması ve hatta bazı türlerin melezlenerek çeşitliliğinin ve genetiğinin risk altına girmesi. Kent içi ve yakını alanlardaki tilki, kuş, bazı kemirgen ve sürüngenlerin sahipsiz evcil hayvanlar tarafından baskı altında tutulması. Buna karşın kurumların iyi niyetle de olsa bu popülasyonların kontrolsüz artışına katkıda bulunucu faaliyetlerde bulunması.</p>
Meralar	<p>Nitelik bakımından bozulmuş ya da bozulmakta olan mera alanlarının ıslah edilmesi yerine, erozyonla mücadele kapsamında ağaçlandırılmasının bu alanlara bağlı hayvancılık faaliyetlerini ve aynı zamanda bozkır ekosistemlerini olumsuz etkilemesi.</p> <p>Turizme açılan bölgelerde mera alanlarının hayvancılık harici amaçlarla kullanılması.</p>
	<p>İçme suyu kaynağı olan yeraltı sularının</p>

Sorun Odağı ve Etik Yaklaşımın Varlığı	
Doğal Alanlarda Yürütülen Faaliyetler	Zaman Zaman Karşılaşılan Çevresel Etik Sorunlar
Yeraltı Suyu Kullanımı	tarımsal sulama, kent peyzajında sulama gibi amaçlarla kullanılmasının, sulak alanlara ve içme suyu havzalarına olumsuz etkileri.
Yeraltı Suyu Kullanımı	Kent peyzajında kullanılan egzotik bitkiler aşırı su tüketimi nedeniyle artezyenlerin... ...yoğun kullanılmasını tetiklemektedir. Çalışma yöntemlerindeki hata nedeniyle sulama zamanlarının hatalı seçimi.

Tablo 37'de sınıflandırılan uygulama ve karşılıklarındaki tespitler, doğal alanların korunması ve sürdürülebilir yönetimi için çalışan kurumların, farklı birçok yapının baskısı altında olduğunu göstermektedir.

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 2013-2017 Stratejik Planında (2013), bakanlığın ve bağlı kuruluşlarının kuruluş ve görevlerini düzenleyen kanunlar ve kanun hükmünde kararnameler, bakanlığın yetki ve sorumluluğunu dolaylı olarak etkileyen kanunlar ve kanun hükmünde kararnameler, bakanlığı ilgilendiren konularda Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşma ve sözleşmeler, bakanlığın faaliyet alanları, sıralanmıştır. Bu adı geçen anlaşma ve sözleşme metinleri, bakanlığa ve bağlı birimlerine bu konularda çalışma yetkisi verdiği kadar, sorumluluk tanımlarını da ortaya koymuştur. Ancak aynı zamanda, diğer kurum ve kuruluşlarla olan işlevsel ilişkileri, ayrı iki çözümlemeyi gerekli kılmıştır. Bunlar, "Dış Paydaş Analizi" ve "Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve tehditler (GZFT) Analizi"dir.

Yapılan dış paydaş analizinde, çevre etiği algısının karar vericilerdeki varlığı ve seviyesinin hayata geçme ile arasındaki uygulamalı etik farkı, kurum tarafından yapılan bu çalışmada açıkça tanımlanabilmeye yardımcı olacak şekilde yorumlanabilecektir.

Stratejik Planda bahsi geçen dış paydaş anketleri, bakanlıkla birebir etkileşim içerisinde olan kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve Bakanlığın faaliyet gösterdiği sektörlerde yer alan büyük sanayi kuruluşları dikkate alınarak, bu paydaşların Bakanlığı algılama biçimleri ve görüşleri araştırılmıştır. Ankete 1248 paydaşın %48'ini kamu kurum ve kuruluşlarından katılmıştır.

Anket sonuçlarına göre, tez çalışmasının ilk hipotezini destekleyen bir başka bilgi olarak da kabul edilebilecek olan, "dış paydaşların Bakanlığın kuruluş ve görevlerine yönelik bilgi düzeylerinin yeterli olduğu" açıklanmıştır. Tüm dünyada koruma ve kullanma dengesini insan ve doğa adına hakkanyetli şekilde kurabilmek adına kurulmuş olan bu ve benzeri kurumlar, temelinde çevre etiği kaygılarını da taşıyan sosyal ve politik yapılardır. Dolayısıyla bu yapının ve diğer yapılarla etkileşimlerinin kurum mensuplarınca kavranmış olması, çevre etiği algısının hayata geçişi ile ilgili olumlu bir dayanak olacaktır. Bunu sürükleyen dış paydaşların en önemlilerinin de uluslararası sözleşmeler olduğu söylenebilir.

Diğer bir anket sonucu ise, "Orman ve su İşleri Bakanlığı hakkındaki bilgilere medya ve bakanlık internet sayfası aracılığıyla ulaşıldığı" olmuştur. Burada önem arz eden konunun, iletişimin ve araçlarının doğru kurgulanmasının oluşturacağı eşgüdüm ve işlev olduğu düşünülebilir.

Üçüncü sonuç, "diğer kurum ve kuruluşlara yaşanan görev örtüşmeleri ve yetki çaltışmaları"dır. Bu sonuç, tezin ikinci hipotezi olan çevre etiği algısının hayata aynı oranda geçemiyor olmasını destekleyici bir veri olarak alınabilir.

Belki de üçüncü sonucun bir devamı niteliğinde, "işbirliği seviyesinin yetersiz olduğu" şeklindeki görüşler, uygulamalı etik eleştirinin, çok bileşenli bir yapıdaki doğal alan ve kaynakların koruma ve yönetimi açısından yapılmasına ışık tutmaktadır.

Strateji Planda (2013) yer alan, Tablo 38'deki GZFT Analizi bir bütünsel bakışla irdelendiğinde, aslında ikinci hipotezin gerekçeleri daha da net olarak kurum tarafından ortaya konulmuştur.

Tablo 38. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve tehditler (GZFT) Analizi (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013)

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<ol style="list-style-type: none">1. Güçlü teşkilat yapısı,2. Köklü bağlı kuruluşların varlığı,3. Orman ve su kaynaklarının yönetimine dair sahip olduğu yetki,4. Bakanlık hizmetlerinin ülke geneline ulaştırılabilmesi,5. Farklı disiplinlerde uzman insan kaynağına sahip olması,6. Orman ve su yönetimi, konularında havza bütünlüğünün esas alınması,7. Bakanlık faaliyet alanlarında ulusal ve uluslararası odak noktası olması,8. Yeniliklere açık ve dinamik bir yapıya sahip olunması,9. İletişim ve teknolojik altyapısının güçlü olması,10. Personelin Bakanlıkta çalışmaktan memnun olması.	<ol style="list-style-type: none">1. Yasal düzenlemelerin sık değişmesi sebebiyle kurumsal yapılanmada istikrarın sağlanamaması,2. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarla görev örtüşmeleri ve yetki çatışmasının bulunması,3. Görev tanımlamalarının açık olmaması,4. Görevlendirmelerde liyakatin yeterince dikkate alınmaması,5. Sürdürülebilir personel politikasının olmaması,6. Karar mekanizmasının yavaşlığı,7. Verilere ulaşmada yaşanan güçlükler,8. Personelin özlük haklarının her kademe için yeterli olmaması,9. Koordinasyon konusunda sıkıntıların yaşanması.

FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ol style="list-style-type: none">1. Dünyada ve ülkemizde sürdürülebilir orman ve su yönetimi konusunda toplumda farkındalığın artması,2. AB uyum süreci,3. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin gündemde olması,4. Doğal kaynak ve biyoçeşitliliğin zenginliği,5. Yenilenebilir enerji kaynakları konusunda önemli bir potansiyele sahip olunması,6. Orman ve su yönetimi konusunda bilimsel ve akademik araştırmaların artması,7. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler.	<ol style="list-style-type: none">1. İnsan faaliyetleri, küresel ısınma ve iklim değişikliğinin biyoçeşitlilik üzerindeki olumsuz etkisi,2. Politik, ekonomik ve sosyal faktörler,3. Bütünlük içinde yönetilmesi gereken çevre, koruma alanları ve su konularının iki bakanlık arasında bölünmesi,4. Mevcut kaynakların bozulması ve suyun yanlış kullanımı sebebiyle su kaynaklarının miktarındaki yetersizlikler ve kaliteli su temininin giderek zorlaşması,5. Tabii kaynakların kullanımında israfın artması,6. Ormanların ve su kaynaklarının her türlü risk faktörüne açık olması,7. Bakanlığın hedefleri ile diğer sektörlerin menfaatleri arasında çatışma,8. Ekonomik darboğaz dönemlerinde orman ve su sektörlerinde hassasiyetlerin göz ardı edilmesi,9. Ülke topraklarının erozyon ve çölleşmeye açık olması.

Sonuçlar ve Tartışma

Türkiye'de doğa koruma ve ormancılıkta sorunların tanımı ve çözüm hedefleri, karar vericilerin çevresel etik algılarına odaklanmaktadır. Ancak algı puanlarında görülen olumlu seviye, sorunun ve çözümün bu kademedeki kişilerin algılarının değiştirilmesi üzerine odaklanmaktan çok, bu yüksek algı düzeyinin uygulamada neden karşılığının bulunamadığı sorusunu gerekli kılmaktadır.

Bu kurumlarda çalışan karar vericilerin gerek aldıkları eğitimin içeriği ve gerekse çalışma konularının sonucu çevresel etik algılarının yüksek çıkması çalışmanın beklenen birinci sonucuydu. Asıl ortaya konulmak istenen ise, çözümlerin odaklanacağı yerin tanımlanabilir olmasıydı.

Güçlü yönler ve fırsatları kendi çerçevelerinde tanımlayan kurumun, zayıf yönler ve tehditler başlıkları altında, yönetmeleri ve etkilemeleri gereken diğer kurumsal algıları özetlediği görülmektedir. Net çözümler içeren bu görünümde yola çıkarak, çok yönlü bir bakış açısı ve iletişim modeli geliştirme ihtiyacının tanımlanması göze çarpmaktadır.

Kurum yöneticileri, temelinde çevresel etik kaygıları taşıyan bir çok uygulamayı, bir çok sektörün, bireylerin ve ana konumuz olan doğanın adına dengelemekten de sorumlu durumdadırlar. Bu dengeleri yönetecek en önemli etken olan iletişim de yeni çağın en önemli kavramı haline gelmiştir.

Bireysel bakış açısındaki çevre etiği temelli zihinsel evrim, bütünü oluşturan en önemli hammadde olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitleli hareketleri ve politikanın zeminini de toplumun bireylerden oluşan güçlü bütünü hazırlamaktadır.

Vücudun bağışıklık sistemi gibi çalışan bu birimler, yaşamsal süreçlerin önüne geçebilecek azlıkta ve çoklukta faydalanımların dengesini oluşturmak üzere kurulmuşlardır. Tıpkı bireylerde olduğu gibi bir erdemden bahsedilmesi gerekirse, belki de kurumların erdemi de bu dengeyi sağlamaktır.

Sonuç olarak, doğa koruma ve ormancılıkta kamudaki karar vericilerin taşıdıkları çevresel etik algının hayata geçmesi için etkin bir iletişim zeminine ve sürecine ihtiyaç olduğu görülmektedir. Atılan her adımın ya da oluşturulan her söylemin bir süre sonra geri dönüşü olan bir döngüyü beslediği söylenebilir. Bu döngüdeki geri dönüşleri yönetmek için oluşturulacak çözüm önerilerinin en doğru ve etkin iletişimi tanımlaması gerekmektedir.

Öneriler

Bu araştırma yapılırken, iyi niyet - kötü niyet ayrımı yapmaksızın, mesleki disiplinleri ve yönetim yaklaşımlarını kendi doğasındaki olumlu amaçlara göre değerlendirmeyi öngörmüştür. Çevre etiğini doğayla iletişim olarak ele alındığında, pek çok sorunun aslında suni ayrımlardan gelen yüzeysel meseleler olduğu görülebilir. Çevre etiğine bu tarz bir yaklaşım, pek çok farklı okuma olanakları da sunabilecektir.

Kimi zaman ayrı ayrı değerlendirildiğinde her kurumun faaliyet alanlarına ilişkin amaçları aynı anda destekleyen geniş bir kitleden de bahsedilebilir. Bu durumda birbirinin sınırları içerisinde dolaşan kurumlar arasındaki çelişkilere karşı birey, toplum ve çevre adına sürekli güncellenmek zorunda olunan denge noktasını tanımlayacak ve değişimleri öngörerek bir veya birkaç adım sonrasında hazırlayacak daha farklı bir içsel mekanizmaya

ihtiyaç hissedilecektir. Aksi takdirde her kurum kendi retorliğini eksik deontolojik vurgulardan oluşan çelişiklere dayandıracaktır.

Doğal alanların korunması ve yönetilmesine ilişkin birçok akademik çalışma yapılmakta ve farklı bakış açılarıyla ve ortaya konulan kriterlerle daha üst bir yönetim verimliliği arayışına ışık tutmaya çalışılmaktadır. Bütün bu çalışmaların sosyal çevre bilimlerinin multidisipliner bakış açısı ile bütüncül değerlendirilmesi, olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu çalışma içerisinde genel olarak vurgulanan "çevre etiğinin bir iletişim dili olarak yönetimde uygulamalı etiğin anahtarı olması" çerçevesi, tüm bu üst yönetim kavramı çabalarına işlerlik katacak bir yaklaşım olacaktır.

Doğa koruma ve ormancılık yönetimlerinin diğer yönetsel aktörlerle kuracağı iletişimin dili ve kurgusu, ister insan merkezli ister çevre merkezli olsun politik, kurumsal, toplumsal ve bireysel beklentileri şekillendiren önemli bir etkidir. Bu tarafların veya paydaşların kendi retoriklerini dayandırdıkları yaklaşımların bilinmesi, neden ve nasıllar üzerine söylemleri ve uygulamaları daha ileri ve sürdürülebilir bir safhaya taşıyacaktır. Bunun önemli çıktıları ise her taraf için daha hissedilir olacaktır.

İnsanı bu kadar odak noktaya oturtan ancak doğadaki diğer varlıkları göz ardı etmeyen görüşün yanında, insanı doğadaki en tüketici ve etik dışı varlık olarak gören farklı bir bakış açısı da giderek yerleşmektedir. Bu durumda, düşüncede çevresel etik kaygısı olmakla birlikte uygulamalı etik konusunda yöntemleri yeterince güçlenmeyen tarafın, siyasetin ve toplumun insan merkezli taleplerini bu teolojiye dayandırmasıyla karşılaşmaktadır. Uzak iki noktaya doğru esneyen bu iletişimin ortak bir dil ve davranışla yaklaşması ve olayları ve olguları farklı açılardan değerlendirip katkılarını artırması ihtiyacı büyümektedir.

İletişim kanallarının insanın bilinçaltına büyük veri yığınağı yaptığı düşünülürse, davranışa yönelik çalışmaların seyrini etkileyecek bu mecranın da dikkatle incelenmesinin gerekliliği açıktır.

Özetle:

Toplum, bürokrasi, sektör ve politika katmanları üzerinde birbirini etkileyen ve neden-sonuç ilişkisi tanımlanabilecek döngülerin analizi yapılarak uygulamalı etiğin işlevselliği artırılmalı.

Sürdürülen olumlu çalışmaları bireylerin ve toplumun nasıl algıladığı yönünde bilgilenme, ölçüm ve değerlendirme yapılmalı.

Karar vericiler olarak tam ortasında bulunan toplum ve politikanın beklentileri doğrultusunda, kurumsal ve mesleki doğruların sürdürülürken yaşanan güçlükleri aşacak iletişim dili ve kurumsal retorik oluşturulmalı.

Çevre etiği temelli bir iletişim dilinin kurgulanması üzerine çalışma yürütülerek kurum içi, kurumlar arası, toplum ve politika ile iletişim geliştirilmeli.

Çevre etiği ve medya algısı üzerine çalışmalar yürütülmeli.

Kurumların dışa dönük yüzü, toplumsal güven hissine gerçekçi zemin sağlayacak şekilde yenilenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aristoteles. (2009). *Nikomakhos'a Etik* (2.Baskı b.). (S. Babür, Çev.) Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Aristoteles. (2011). *Politika* (14.Basım b.). (M. Tunçay, Çev.) İstanbul: Remzi kitabevi.
- Aristoteles. (2012). *Retorik*. (M. H. Doğan, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü* (3. Baskı b.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2011). *Felsefe Tarihi "Thales'ten baulliard'a"*. İstanbul: Say Yayınları.
- Çobanoğlu, N. (2009). *Kuramsal ve Uygulamalı Tıp Etiği*. Ankara: Eflatun Yayınevi.
- Des Jardins, J. R. (2006). *Çevre Etiği*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Durkheim, E. (2010). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. (C. B. Akal, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Eco, U. (2009). *Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı* (2. Baskı b.). (A. Kemal, Çev.) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Forti, A. (2008). *Bilim ve İktidar, Eskiçağda Bilim, Felsefe ve İktidar* (13.Basım b.). (F. Mayor, A. Forti, Dü, & M. Küçük, Çev.) Ankara: Tübitak.
- Gökalp, N. (2010). *Duygu ve Etik*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2009). *Çevre Politikası* (6. Baskı b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (2011). *Etik* (5. Baskı b.). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Lemke, T. (2013). *Biyopolitika*. (U. Özmakas, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Leopold, A. (2000). *A Sand County almanac, and Sketches here and There*. Oxford: Oxford University Press.
- Marx, K. (2011). *Kapital* (Cilt 1). (A. Bilgi, Çev.) Ankara: sol Yayınları.

- Mill, J. S. (2012). *Hürriyet Üstüne*. (O. M. Dostel, Çev.) Ankara: Liberte Yayın Grubu.
- Moles, A. (2012). *Belirsizin Bilimleri, İnsan Bilimleri İçin Yeni Bir Epistemoloji*. (N. Bilgin, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Porritt, J. (1989). *Yeşil Politika*. (A. Türker, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Russell, B. (2014). *Etik, Toplum, Siyaset*. (F. Sezer, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Spinoza, B. B. (2009). *Politik İnceleme, Tractatus Politicus*. (M. Erşen, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2013). *Stratejik Plan 2013-2017*. Ankara: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı.